

Q. D. B. V.

ACTUM ORATORIUM

De

OFFICIIS STUDIOSORUM;

In Illustri Augusteo

ad d. 18. Jan. M DC LXXI, instituendum
intimat.

M. CHRISTIANUS Weise!

Polit. Eloqv. & Poës. Prof. Publ.

LEUCOPETRÆ,

Literis HILDEBRANDIANIS,

Aria STUDIOSORUM sunt PRIVILEGIA, quorum quidem magnam nubem proponere solent, quicumque ad Authentica Habitâ notas addiderunt aut commentarios. Iſtam enim Constitutionem Fridericus I. Imp. anno 1158. diligenti inquisitione Episcoporum, Abbatum, Ducum, omnium Judicum & aliorum Procerum ſacri ejus Palatii examinatione, publicam & perpetuam legem eſſe juſſit, in amœno campo ad Roncalias, qui locus Italiae eſt propè Placentiam: Ut adeo, firmo adhuc talo, apud nos ſtare videatur. Atq; ipſa privilegii ſumma huc recidit: poſſe Scholares (ita enim appellabantur, qui hodie honeſtiùs ſe vocari putant Studioſos) tuto venire ac ſecure habitare, injurias ab aliis ſibi illatas graviter accuſare, non niſi coram ſingulari judice conveniri. Ampliantur verò iſta à Doctõribus, & Limnæus *Jur. Publ. l. 8. c. 9.* diſtingvit inter Privilegia generalia & ſpecialia, ſpecialibus nimirum annumerans, quæ huic vel illi Studiorum Univerſitati ſigillatim fuerint præter Authent. Hab. conceſſa. *Add. Matth. Steph. de Jur. lib. 3. part. 2. cap. 8, 9, 10. Richter. ad dict. Conſt. part. 3. Hunn. de Priv. Stud. th. 18. ſeqq. Lanſ. de Acad. p. 60. & multos alios.* At maximè liberalis eſt *Horatius Lucius Callienſis* in ſuo *de Privilegiis ſtudentium* tractatu, qui, ut rotundum, opinor, eliceret numerum, centum obſervavit Privilegia, ita tamen inter ſe diſtincta, ut contra diſtingvendi leges, unum ab altero membrum abſorbeatur. videlicet Privil. X. eſt: *Præſentes exiſtimari qui ſtudiorum cauſa abſunt, & ideò eorum commodis potiri.* Sequitur Privil. XI. *Hiſ, qui ſtudiorum cauſa abſunt, concedi omnia privilegia,*
que

quæ justa & probabili causa absentibus data sunt. Additur Privil. LXXVII. Absenti studiorum causâ concedendam esse in integrum restitutionem. Succedit Privil. LXXXVII. Monachum absentem causâ studiorum, eleemosynam facere posse. Subnectitur Privil. XCII. Absentes studiorum causa non videri in fraudem abesse. Novum est Privil. XCIII. Absentem causâ studiorum, æquè ac si esset præsens & commensalis, beneficium conferri posse. Idem recurrit in Privil. XCIIIX. Absentibus causa studiorum beneficiorum fructus concedi, ac si residerent. Opus tandem fuit Privil. C. Absentem studiorum causâ, non teneri dicere horas. Plura non affero, cum ex istis constet, quàm accurata numeri istius centenarii sit ratio. Sic etiam in eodem autore multa occurrunt, quæ nostris moribus videntur absurda, velut Privil. XXXIX. Dominum compelli domos scholaribus locare. Privil. XL. Dominum scholasticum conductorem expellere non posse, etiam si propriis usibus domus sit necessaria. Privil. XLI. Dominum aliam domum locare non posse, si scholares idem quod alii obtulerint, &c. Imò quædam ridicula ferè sunt, & quocumq; alio potius nomine, quàm Privilegiorum venire solent, quo pertinet Privil. XLIX. Scholasticis permissum esse festis diebus studere. Cæterùm eò collimat Luvius, omnia beneficia Juris, quolibuscumq; concessa sint, personis, patere etiam Studiosis, ab oneribus verò tam realibus quàm personalibus esse absolutos.

Et sanè multa veritati conveniunt, si intellectum à nostra petamus consuetudine, nec quod restrictum, jam est, latius cupiamus extendi. Nam in Germaniâ adhuc studiosi à vectigalibus, tributis & servitiis sunt immunes, peculiarem agnoscunt Judicem, ad ordinarii processus prolixitatem trahi nequeunt, & quæ degentibus in Academiis obviant alia.

Interim si causam indagemus, cur præ cœteris Studiosi tantis mactati fuerint immunitatibus? Imperator quidem aliquas exponit, è quorum tamen numero, quæ sit præcipua, dubitatur à quibusdam. Dicitur *studiorum causâ exules fieri*, quod olim maximè obtinebat, ubi ob nimiam Academiarum raritatem, longinquis opus erat itineribus. Sed ista ratio magis cadere videtur in mercatores, quorum continuum sæpè est exilium; etiam in opifices, quos certæ tandem excursions legitinant. Dicitur deinde, *Scholasticos multorum injuriæ esse obnoxios*, affertq; Limnæus *l. c. cap. 6. n. 3.* definitionem Epieteti apud Arrianum, *Scholasticum esse animal, quod ab omnibus deridetur*. Sed ista quoq; ratio hodie vix militat. Nam apud antiquos peculiari designabantur habitu, qui literis darent operam, suosq; gestabant cucullos, sua liripipia, quasi dicas Cleripepla; quæ informis vestimentorum ratio, quo magis à reliquorum discedebat consuetudine, eò faciliore expohebatur ludibrio. Hodie autem, utinam Studiosi ad vestimentorum luxum nimis proni, alios æquè splendide non vestitos risu non exciperent. Restat igitur, ut dicamus hanc præcipuè esse rationem, quæ & olim moverit Imperatorem, & hodie ad conservanda ea privilegia plurimum faciat, *quod de divitibus fiant pauperes*, hoc est, in tali versentur studio, quod magnos requirat sumptus, nec tamen acquirendæ pecuniæ medium videat ullum; cum ex adverso mercatores & opifices, liberum ubiq; victum inveniant, ac eum in finem potissimum è patria excedant, ut feliciores indispiscantur acquirendi modos. Et profecto, quam libera est studiosorum gēs, tam quoq; est misera si destituatur sumptibus, nec vana Luttii querela est in præf. p. 20. Mer-

20. Mercatores, Caupones, aliosq̄, cum studiosorum jacturâ semper fieri velle locupletiores. Quare ipsa postulare videtur necessitas, ut, si conservari debeant in Rep. literarum studia, eorum cultores à communibus liberentur oneribus, quippe quod onera ad neminem spectare possint, nisi qui sentiat commodum, juxta vulgat: *Commoda quibus sentis, jungas onus emolumentis*, Barboza *Loc. Com. lit. O. n. 8.*

Interim præterire non possumus agitatum a multis quæstionem, an, qui versantur in GYMNASIIS, ejusmodi Privilegiorum quoq̄ sint participes? Obstare enim videtur, Legem dicere saltem de studiis privilegiatis seu generalibus, quæ splendorem à supremo acceperint Principe, vid. *Lut. cap. fin. n. 23* ubi licet Academiarum ac Gymnasiorum nomina confundat, per Gymnasia nihil intelligit aliud, quàm Academias, cum eò referat, Bituricense, Avenionense, Montis pessulanum studium, quæ juribus Academiarum gaudent sine dubio. vid. etiam *Hunn. l. c. th. 7. & 8.* qui suæ sententiæ Patronos allegat *Donellum & Gilkenium*, *Add. Ern. Cothmann. Acad. Resp. 14. n. 96.*

Alios adhuc autores affert *Lansius de Acad. p. m. 4.* qui è prolixâ *Christoph. Pelargi* Oratione demonstrare vult licentiam Academicam ad Juvenes istos extendi non debere.

His tamen non obstantibus, rectius omnia ea privilegia, quæ studiosis competunt Academicis, iisdem etiam tribuimus, qui vivunt in Gymnasiis. Probatur enim 1. ex verbis in *Authent. nostrâ* generalibus, quæ loquuntur de personis studiorum causa eò se conferentibus, ubi exercentur literarum studia. Lex autem generaliter loquens, generaliter est intelligenda. *Richter l. c. part. 2. p. 20.* Probatur 2. quod rationes privilegii

impulsivæ utrinque locum habent. *Matth. Stephan. l. c. cap. 5. n. 45.* & sanè facilius acquirere possunt pecuniam, qui versantur in Academiis, absolutoq; quasi studiorum cursu, propius imminent promotioni, quam qui constituti in primo studiorum gradu, prolixiorem adhuc decurrendi viam præ oculis habent. Et hinc si vel maximè constitutio sæpè nominata ad studia privilegiata respiciat, locum tamen inveniet, quod affert *Barbosa Loc. Com. lit. L. n. 4.* *Non solum illud lege continetur & approbatur, quod verbis legis exprimitur; verum illud etiam quod sententiâ & mente sive ratione legis per certam ratiocinationem indicatur & eruitur.* Proinde etiam per consequentiam privilegiis gaudere dicuntur ipsi famuli & ministri studiosorum, *Limn. l. c. cap. 9. n. 53.* Ut ita per meliorem consequentiam argumentari liceat ad Gymnasia. Accedit 3. Tempore Friderici I. in Germania Academiâ extitisse nullam, sed paucas saltem floruisse in Italia. Prima enim Heidelbergensis anno 1386. in Germania surrexit, ut ex ipso Acad. Msc. probat. *Hottingerus in not. ad Orat. secul. de Collegio sapientiæ hab. anno 1656 pag. 30.*

Credibile igitur vix est, Imperatorem præterire voluisse Germaniam, & ea hinc inde Monasteria, quæ Gymnasiorum loco Juventutis informandæ fungebantur officio, quasi negligere.

Jam quod adversarios supra adductos concernit, *Lu-tius*, dicit quidem restringi legem ad studia generalia s. Academiâs; sed ex verbis directè probare non potest. Imò Gymnasia venire quoq; possunt studiorum privilegiatorum nomine, si respiciamus, quod in *Disp. de Jur. Princ.* ostendi, Principem in suo territorio analogicè esse Imperatorem, unde sequitur posse eum privilegiis

legiis munire aliquem locum, personasq; ibi degentes
immunitatum facere participes. Nec, credo, istas e-
ripiet quisquam Coburgensi, Byruthino, Durlacen-
si, utriq; Servestano, & quæ inter multos alios ulti-
mo loco nominari non debet nostro Augusteo. *Lan-
sium* quidem non exclusisse video pædagogia, Acade-
miis quibusdam annexa *lit. C. p. 4.* sed illa ipsa pædago-
gia, quoniam auctoritatem non acceperunt ab Impera-
tore, sed à Principe cuius est Academia, melioris esse
conditionis nequeunt, quàm reliqua Principum Gy-
mnasia. Quod tandem alteram *Lansii* objectionem
attinet, ea libertatem confundit cum licentiâ, & sicut
nullibi legitur, licitum seu probatum esse in Academiis
discursitare per Plateas, juramentis & Sacramentis
Christi ludere, senioribus insultare, &c. de quibus
conqueritur *Pelargus*: ita nemo fuerit, qui talia laudare
velit in Auditoribus Gymnasiorum. Nec ea mens
Imperatoris fuit, studiosis omnia relinquere pro lubi-
tu. Id enim si voluisset, cur singulares iisdem consti-
tuisset Judices? Sed id saltem cautum fuit, ut liberi es-
sent ab aliorum oneribus & injuriis, non ut ipsi temerè
injurias inferrent aliis *Conf. Besold. dissert. de Stud. Mag.
Lic. & Dd. cap. 2. p. 12.*

Cum itaq; qui in nostro hæcenus Gymnasio literis
dederunt operam, plena sibi arrogare queant studio-
forum privilegia, quæ aliacumq; Principum concessio iis-
dem indulget: Cogitare etiam ante omnia debent, *Bene-
ficia dari propter Officia, Richter. l. c. p. 29. Barbosa lit. B. n. 3.*
Ut, si frui cupiant privilegiis, dignam ista libertate vi-
tam gerant, nec subinani nominis larva quamvis pec-
candi licentiam tacitè imò apertè foveant.

Quamobrem optimam declamandi materiam elegisse vi-
den-

dentur politissimi Dn. Studiosi, qui suos in eloquentiâ profectus in eo potissimum comprobare cupiunt argumento, quod & laudatissimam in illorum animis indolem demonstret, & alios, si qui haftenus officii sui parum fuerunt memores, ad similem excitare queat alacritatem. Diximus exercitio tam honesto diem crastini, primoq; prodibit loco

DN. JOHANNES HEINRICUS à Bose / Nobil. Thuring.
Is sub personâ Prologi ostendet, magnam esse turpitudinem, si nomina rebus non respondeant, atq; adeo Studiosi, reipsâ nihil minus sint quàm Studiosi.

Succedet

DN. ADAM GOTTLOB BERLICHUIS, Dresd. Misn.
Commendaturus ante omnia debitam in literis diligentiam, & cum studia, aliqua dirigi videantur ad splendorem, aliqua ad Iucunditatem, aliqua tandem ad utilitatem, prudentem undiq; syadebit cautionem, monebitq;, ne aut Præceptores negligant, aut ordinem deserant, aut modestiæ limites transgrediantur. Hunc excipiet

DN. JOHANN BENJAMIN NAUMANN, Zemptschês. Mis.
Dicturus de moribus, non quidem illis qui parum absunt à vanitate, sed qui consistunt in Virtute. Et adeò exponetur, quomodo Studiosus excolere debeat mores erga Deum, erga seipsum, erga Proximum, sive is sit superior, sive æqualis, sive inferior. Tandem exhibiturus Epilogum, notus jam redibit Prologus, breviq; iudicio Morum literarumq; conjunctionem confirmabit, additâ fideli ad Commilitones adhortatione.

Cum autem gravissimos in hac Civitate Testes exoptemus, qui & Actum illustrent, & ad continuanda exercitia adeo necessaria stimulum addant ulteriorem, omnes Literarum Patronos ac Fautores vehementer etiam atq; etiam rogamus, velint brevem suis occupationibus indicere intermissionem, & in Auditorio nostro honorificam suam sistere præsentiam. Studiosos verò, quos maximè tam nobilis concernit quæstio, spontè accessuros confidimus. Utrinq; autem reciprocam pollicemur, observantiam & promptitudinem, cum officiis ac amore conjunctissimam. PP. d. 16. Cal. Jan. 1671.